

Noordpool is 'hot'

Op de dag dat in Nederland de mussen eindelijk dood uit de dakgoot dreigen te vallen, plant een Russische expeditie een vlag op de zeebodem onder de Noordpool. Met deze daad neemt Rusland een voorschat op de toekomst als grote energieleverancier van de wereld. Niet dat de Russische olie- en gasreserves op land al uitgeput zijn, maar regeren is vooruitzien. Met de toenemende kennis van het winnen van olie en gas in arctische omstandigheden en de klimaatveranderingen komen de vermoede reserves van de Noordpool in de komende decennia binnen bereik. Rusland is er op gebrand om de zeggenschap over het gebied vroegtijdig vast te leggen.

Door
Coby van der
Linde

Rusland probeert zijn claim op het noordoostelijke deel van de Noordpool, buiten de 200-mijls-zone, te ondersteunen met nieuw onderzoek. Dit moet aantonen dat het Lomonosov-gebergte verbonden is met Siberië en hoort bij het Russische continentaal plat. Al in 2001 werd deze claim neergelegd bij een onafhankelijke commissie

van het Verdrag van de Zee, maar deze wees de claim af op grond van onvoldoende bewijs. De huidige expeditie zal de bodemonsters, indien ze de claim ondersteunen, ongetwijfeld aanbieden aan de commissie. Twee van de Arctische landen, de Verenigde Staten en Canada, hebben al geprotesteerd tegen het Russische vlagvertoen. Hoewel het nog jaren kan duren voor er een uitspraak komt over de Russische claim en het ook niet duidelijk is of de regels van het Zeerecht zullen worden erkend om te arbitrenen tussen de vijf Arctische landen in deze geopolitieke belangrijke kwestie, hebben de

Russen in ieder geval een belangrijk pr-slag geslagen.

Teerling

De teerling is geworpen. Terwijl het vooruitzicht van de smeltende Noordpoolkap de een doet sidderen voor de gevolgen van zeespiegelstijging, doet het de ander kwijlen van de grote economische mogelijkheden die het openleggen van de noordelijke wereld bieden. Eerder kwam al de discussie op gang over een mogelijke noordelijke zeeroute die de afstand tussen de Atlantische oceaan (oostkust van de Verenigde Staten en Europa) en de Grote Oceaan (China) sterk reduceert. Canada zag in het vooruitzicht van een ijsvrije noordelijke route al de noodzaak om de aanwezigheid aanzienlijk te willen vergroten en zodoende de eigen claim over het Arctische noorden te ondersteunen. De Russische expeditie past naadloos in dit beeld. De ontluikende grote potentie op energiegebied wordt ook dichterbij gebracht door de ervaringen die nu en de komende tien jaar worden opgedaan in de olie- en gaswinning in de Barentszee en bij Sachalin. Rusland wil de komende jaren veel meer ervaring opdoen in het winnen van olie en gas in dit soort moeilijke gebieden.

Mannetje op de maan

Hoewel de exploitatie van de energiereserves van het noordpoolgebied nog in een ver verschiet liggen, moet het belang van de Russische expeditie niet worden gebagatelliseerd. In het binnenland zullen ongetwijfeld de gevoelens van nationale trots zijn aangewakkerd. De Russische evenknie van Neil Armstrong, expeditieleider Artur Chillingarov, zal ongetwijfeld in de aanloop naar de verkiezingen meerdere keren zijn ver-

haal mogen doen van het staaltje Russisch vernuft om zo ver onder de poolkap door te dringen. Maar ook de buitenlandse gevolgen zijn best groot. Rusland werpt zich steeds meer op als energiegrootmacht, nu en in de toekomst. De energie-industrie moet in de optiek van Poetin niet alleen de basis vormen voor de opleving van de Russische economie, maar tevens de plaats van Rusland als politieke grootmacht verzekeren. Met een stevige claim op de Noordse energiepotentie lijkt die boodschap afgegeven.

Knuf of Derrick

Voor Rusland lijken de belangen daarmee tamelijk ongecompliceerd en duidelijk. Voor de andere Arctische landen, Verenigde Staten, Canada, Noorwegen en Denemarken, is de situatie veel ingewikkelder. Natuurlijk zijn ook zij geïnteresseerd in de economische en geopolitieke potentie van het gebied, maar meer nog zijn zij politiek verplicht geraakt aan de fragile ecologie van het gebied. Ook in de VS waar de 'ongemakkelijke waarheid' van Al Gore en de 'harde waarheid' van de National Petroleum Council momenteel de energiediscussie bepalen. Dat zal wel leiden tot veel tamelijk vage uitspraken en aandacht voor de zwakkere juridische kanten van het Russische verhaal om te voorkomen dat de eigen toekomstige opties worden afgesneden. Geopolitiek doe je ook op de lange termijn. Hoe we het ook wenden of keren, Rusland heeft met zijn missie de Noordpool 'hot' gemaakt.

Coby van der Linde is hoofd van het Clingendael International Energy Programme, hoogleraar Geopolitiek en Energiemanagement aan de Rijksuniversiteit Groningen en lid van de Algemene Energieraad. ■

